Informacijska družba IS 2006 / Information Society IS 2006
9. mednarodna multi-konferenca / 9th International Multi-Conference
Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi / Education in Information Society
Ljubljana, Slovenija, 13.-14. oktober 2006

Prizadevanja za izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih

Efforts to Promote e-Literacy

Gabrijel Devetak

Fakulteta za organizacijske vede,
info@devetakgabrijel.com

Neva Maher

Fakulteta za management
nevamaher@yahoo.com

Povzetek

V strategiji razvoja Slovenije je poudarjeno, da mora Slovenija vzpostaviti drugačno razmerje med ekonomsko učinkovitostjo trga in socialno odgovornostjo partnerske države. Pri tem velja posebej podčrtati razvitost gospodarskega sektorja na področju informacijsko komunikacijske tehnologije, ki omogoča Sloveniji učinkovitejše izkoriščanje obstoječih potencialov, ki jih ponujajo storitve informacijske družbe pri modernizaciji javnega sektorja oziroma gospodarstva.

Med temeljnimi sposobnostmi slovenske družbe, ki so ključne za razvoj v sklopu strategije razvoja Slovenije, so poudarki na visokih vlaganjih v izobraževanje mlade generacije, ki omogočajo osredotočenje na izboljšanje kakovosti izobrazbe oziroma znanja, prilagajanje zahtevam konkurenčnega gospodarstva ob uveljavljanju vseživljenjskega učenja v povezavi z zaposlovanjem. Pri tem je specifičnega pomena kakovost e-izobraževanja, vrste in uporabnost določenih e- znanj, predvsem v gospodarstvu.

V prispevku je prikazano kakšna so prizadevanja za izboljšanje računalniške pismenosti tudi brezposelnih oseb, obravnavan je specifični primer in omenjena skandinavska izkušnja kot vir navdiha, v smislu trojne spirale, ki temelji na sodelovanju med podjetji, univerzami in javnim sektorjem.

Ključne besede: *računalniška pismenost, informacijsko komunikacijska tehnologija, strategija, Phare 2003, marketing*

Abstract

It is stressed in the Strategy of the development of the Republic Slovenia that there should be a more efficient consistency to pose among the market efficiency and a social repsonsibility of a modern state. It is to underline the development of infomation communication technology, ICT, and its meaning for economy which enables Slovenia to use potentials efficiently.

Among basic there is to stress high investments in education and training to use ICT: ICT enables good quality of edication and skills, but also it enables to activate all potentials that withou ICT use would never be used. It is impotant that ICT also pormotes adaptability to be competitive in globalisation processes; it is also very supportative to access of life-long-learning. All exposed is of very specific meaning: it brings to values as employment, social inclusion, cohesion and social cohesion. That is why it is very important a quality of e-education and training, how to use e-skills in a funcial way to bring to competitivnessof all subjects and on all levels.

Efforts to improve e-literacy are great and they are on all levels – EU, the level of state, sectors, projects and individuals. There are efforts to get resources to promote e-lerning and e-skills as we are within the processes of Lisbon strategy and at the very beginning of the next financing perspective 2007-2013.

Key words: *e-literacy, infomation communication technology, ICT, strategy, human potentials, partnership*

1. Uvod

Glede na dejstvo, da imajo možnost hitrejše zaposlitve tiste osebe, ki obvladajo računalništvo, je bilo potrebno razmišljati kako usposobiti tudi tiste osebe, ki so računalniško nepismene, da bi lažje dobile službo. Prav to je eno od prednostnih področij Vlade RS in nacionalnega programa Phare 2003. Izboljšanje zaposljivosti brezposelnih oseb in povečanje njihove usposobljenosti z boljšim strokovnim znanjem bo privedlo do tega, da bodo take osebe hitreje poiskale primerno službo oziroma si v določenih primerih odprle lastno firmo kot na primer samostojni podjetnik ali podobno. Gospodarstvo se mora stalno prilagajati strukturnim in konkurenčnim spremembam, ki jih uvaja razvoj informacijske in komunikacijske tehnologije. Živeti v informacijski družbi brez obvladanja ustreznega znanja in veščin za uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije pomeni stagnacijo posameznika, organizacije in družbe kot take.

Prav informacijska in komunikacijska tehnologija je tista, in njena kakovostna raba ion izraba je tista, ki najhitreje razvija in uvaja nove izdelke oziroma storitve in seveda nova področja uporabe. S tem v zvezi je kot rdeča nitka pred nami nujnost računalniške pismenosti na vseh področjih razvoja, zaposlovanja oziroma gospodarstva. Zato stalno poudarjamo nujnost neprestanega izobraževanja in izpopolnjevanja na področju uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije in storitev informacijske družbe v vsakdanjem življenju oziroma gospodarstvu.

V nadaljevanju se bomo dotaknili nekaterih uspehov in težav pri izboljšanju računalniške pismenosti brezposelnih oseb, kakor tudi nekaterih podrobnosti s tega področja, ki so obravnavane v strategiji razvoja Slovenije, razvojni viziji in prioritetah.

Zato nacionalni program Phare 2003 obravnava v posebnem poglavju ekonomsko in socialno kohezijo in v ta namen vprašanje izboljšanja računalniške pismenosti brezposelnih oseb. V Sloveniji imamo tudi med brezposelnimi osebami veliko takih, ki so računalniško nepismeni. Da bi le-to zmanjšali je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve objavilo razpis za izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 69 z dne 22. 7. 2005. Prav program Phare je specializiran za sofinanciranje na področju povečanja računalniške pismenosti brezposelnih. Skupni informativni znesek, ki je bil na voljo po tem javnem razpisu za zbiranje predlogov, je znašal 7.550.000,00 EUR. Ta znesek sestavljajo sredstva Phare v višini 74,2 % in državna javna sredstva, ki

jih mora zagotoviti Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Ministrstvo za visokošolstvo, znanost in tehnologijo v skupnem znesku 25,8 %.

2. Nacionalna strategija razvoja Slovenije z vidika e-izobraževanja s poudarkom na izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih

Med temeljnimi sposobnostmi slovenske družbe, ki so ključne za naš nadaljnji razvoj v sklopu strategije razvoja Slovenije, so poudarki na visokih vlaganjih v izobraževanje mlade generacije, ki omogočajo osredotočenje na izboljšanje kakovosti izobrazbe oziroma znanja, prilagajanje zahtevam konkurenčnega gospodarstva ob uveljavljanju vseživljenjskega učenja v povezavi z zaposlovanjem. Pri tem je pomembna kakovost izobraževanja, vrste in uporabnost določenih znanj v gospodarstvu.

Tudi Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo spodbuja izdelavo in izvajanje nacionalne strategije e-izobraževanja. Tudi izobraževanje na daljavo, s pomočjo e-izobraževanja, spada v prednostne naloge, ne samo omenjenega ministrstva, ampak širše celotnega gospodarstva. Namen omenjene strategije je v uravnavanju, usmerjanju in spodbujanju razvoja e-izobraževanja na državni ravni s ciljem povečanja gospodarske rasti in konkurenčnosti slovenske družbe in kvalitete naših državljanov. Lahko rečemo, da z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije je možno povečati ne samo učni uspeh, ampak konkurenčnost gospodarstva.

E-izobraževanje predstavlja tudi določen ekonomski vidik hitrejšega izvajanja izobraževanja, posredovanja in sprejemanja informacij. Razvoj informacijskih in komunikacijskih tehnologij in s tem povezanih storitev informacijske družbe, je eno od najpomembnejših spodbud današnjega časa, vključno s trgom dela, zaposlovanjem in stalnim izobraževanjem oziroma usposabljanjem na določenih področjih.

Prav informacijska in komunikacijska tehnologija je tista, in njena kakovostna raba ion izraba je tista, ki najhitreje razvija in uvaja nove izdelke oziroma storitve in seveda nova področja uporabe. S tem v zvezi je kot rdeča nitka pred nami nujnost računalniške pismenosti na vseh področjih razvoja, zaposlovanja oziroma gospodarstva. Zato stalno poudarjamo nujnost neprestanega izobraževanja in izpopolnjevanja na področju uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije in storitev informacijske družbe v vsakdanjem življenju oziroma gospodarstvu. Sproti moramo uporabljati razpoložljive metode iskanja informacij, se prilagajati ponudbi oziroma povpraševanju na trgu z izdelki oziroma storitvami v najširšem smislu besede. Verjetno bodo imeli občutek manjvrednosti tisti, ki ne obvladajo računalniške pismenosti. Govorili bi lahko o digitalnem razkoraku (glede na znanje oziroma neznanje na področju obvladanja računalništva). Prav ta razkorak moramo preprečiti s sistematičnim izboljševanjem računalniške pismenosti in vključevanjem najbolj prikrajšanih skupin prebivalstva za pridobivanje novih znanj informacijsko komunikacijske tehnologije. Prav na tem področju se je Evropska Unija z nacionalnim programom Phare 2003 izkazala pri donacijski shemi kot smo uvodoma omenili. Prav sredstva za pomoč brezposelnih iz te sheme zagotavljajo vključevanje širšega institucionalnega okolja za podporo pri aktivni politiki zaposlovanja in s tem povečevanju konkurenčne sposobnosti slovenskega gospodarstva.

Pri obravnavi ključnih nacionalnih razvojnih ciljev v obdobju 2006 – 2013 v sklopu strategije razvoja Slovenije, je poudarjeno med drugim tudi povečanje globalne konkurenčnosti s spodbujanjem inovativnosti in podjetništva, razširjanjem uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije ter z učinkovitim posodabljanjem in vlaganjem v izobraževanje, usposabljanje, raziskave in razvoj. Seveda je potrebno pri tem uresničevanju imeti dovolj poguma in samozavesti. Vlagati moramo v znanje državljanov, saj so prav ljudje najpomembnejši »igralci« pri izvajanju konkretnih nalog od razvoja, proizvodnje, prodaje itd. Zato moramo ljudem omogočiti nenehno učenje, osebnostni razvoj in določeno mero samozavesti; tako bodo postali aktivni državljani – ustvarjalci, ki bodo znali in zmogli upravljati gospodarstvo v konkurenčnem boju z mednarodno konkurenco. Tudi trgi blaga, dela in kapitala morajo delovati svobodno, vendar v okviru jasnih pravil, da bi spodbujali podjetniško

ustvarjalnost, tržno moralo in družbeno odgovorno obnašanje podjetij oziroma organizacij, ne glede ali so profitna ali neprofitna.

V isti strategiji razvoja Slovenije je poudarjeno, da mora Slovenija vzpostaviti drugačno razmerje med ekonomsko učinkovitostjo trga in socialno odgovornostjo partnerske države. Pri tem velja posebej podčrtati razvitost gospodarskega sektorja na področju informacijsko komunikacijske tehnologije, ki omogoča Sloveniji učinkovitejše izkoriščanje obstoječih potencialov, ki jih ponujajo storitve informacijske družbe pri modernizaciji javnega sektorja oziroma gospodarstva.

Evropska unija se v prenovljeni lizbonski strategiji (2005) usmerja na zagotavljanje višje gospodarske rasti in povečanje zaposlenosti. To je možno doseči s svobodno trgovino, večjo učinkovitostjo notranjega trga, z izboljšanjem podjetniškega okolja, z večjo konkurenčnostjo, s prožnejšo delovno zakonodajo in trgom dela, z večjim vlaganjem v šolstvo, znanost, raziskave in razvoj in končno z izboljšanjem infrastrukture ter skupnimi industrijskimi projekti. Kot vidimo imamo tudi pri tej obravnavi poudarek na znanju, obvladovanju informacijsko komunikacijske tehnologije in podobno. Tako lahko govorimo, da je glavni cilj donacijske sheme oziroma projekta povečati usposobljenost razpoložljivih človeških virov v Sloveniji, glede na cilje ekonomske in socialne kohezije EU. Zato je bila posebna pozornost omenjenega javnega razpisa usmerjena na trg dela in razvoj informacijske družbe ter razvoj programov, ki bi omogočili brezposelnim osebam novo znanje, da bi se prilagodile strukturnim spremembam, ki so takorekoč rezultat in posledica razvoja informacijske družbe. Seveda pa je bil cilj javnega razpisa tudi v tem, da zagotovi osnovne izkušnje za vodenje celostne sheme ukrepov, skladno s predpisi in prakso strukturnih skladov EU, s posebnim poudarkom na Evropski socialni sklad. To pomeni, da je bil namen obravnavanega projekta oziroma javnega razpisa v zagotovitvi osnovnih znanj računalniške pismenosti oziroma nadgradnje znanj računalniške pismenosti ciljnih skupin brezposelnih oseb, z izboljšanjem njihove prilagodljivosti razvoju informacijsko komunikacijske tehnologije. S tem se brezposelne osebe hitreje prilagodijo ekonomskim in strukturnim spremembam ter povečajo uporabo novih računalniških znanj, kar v končni fazi prispeva k mobilnosti delovne sile.

3. Realizacija razvojnih prioritet ob izboljšanju računalniške pismenosti

Pri obravnavi najpomembnejših razvojnih prioritet strategije razvoja Slovenije je nujno, da osvetlimo le najpomembnejše, ki sodijo posredno ali neposredno tudi na izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih oseb oziroma na izobraževanje, razvoj in mednarodno sodelovanje.

Prva razvojna prioriteta poudarja učinkovito ustvarjanje, prenos in uporabo znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta. Pri tem je poudarek na vlaganja v raziskave in tehnološki razvoj, dvig dodane vrednosti s poudarkom na elektronske komunikacije, informacijsko tehnologijo, biotehnologijo, farmacijo, nanotehnologijo, procesne tehnologije in podobno. Brez računalniške pismenosti in obvladovanja informacijsko komunikacijske tehnologije, si ne moremo zamisliti realizacije razvojnih prioritet, niti prenosa znanja v gospodarstvo pri javnem in podobnem financiranju. Marsikdo rad poudarja sistemsko reševanje začetnega financiranja novih visoko tehnoloških podjetij, spodbujanje vračanja oziroma vključevanja slovenskih strokovnjakov iz tujine in zamejstva ter privabljanja kakovostnih tujih strokovnjakov v Slovenijo, ob stalnem povečevanju uporabe informacijsko komunikacijske tehnologije z zviševanjem ravni informacijske pismenosti za pospeševanje produktivnosti in podjetništva oziroma za večjo učinkovitost transformacije storitev javnega sektorja in splošne konkurenčnosti delovne sile na globalnem trgu delovne sile.

Zahvaljujoč donacijski shemi omenjenega javnega razpisa lahko ugotovimo, da je donacijska shema za izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih predvidela izvajanje programov usposabljanja iz informacijsko komunikacijske tehnologije kot:

a) osnovno usposabljanje za informacijsko komunikacijsko tehnologijo (osnove računalništva in informatike; operacijski sistem; urejanje besedil; delo z internetom in elektronsko pošto),

b) napredno usposabljanje za informacijsko komunikacijsko tehnologijo (računalniška omrežja; urejanje preglednic; uporaba predstavitvenih orodij),

c) specialistično usposabljanje za informacijsko komunikacijsko tehnologijo (baze podatkov; specialistična programska orodja).

V prvo razvojno prioriteto omenjene strategije spada tudi izboljšanje kakovosti terciarnega izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja z upoštevanjem integracije izobraževanja za trajnostni razvoj. Seveda pa bomo kakovostna delovna mesta oblikovali oziroma ustvarjali z učinkovitejšo uporabo znanja in pri tem pospeševali gospodarski razvoj, ustvarjalnost in mednarodno sodelovanje.

Povezano z donacijsko shemo o izboljšanju računalniške pismenosti brezposelnih oseb velja poudariti nujnost zmanjševanja digitalnega razkoraka posebej v težje dostopnih območjih in uveljavljanje oblik dela, ki izkoriščajo potenciale informacijsko komunikacijskih tehnologij in so posebej prilagojene za ljudi s posebnimi potrebami.

Druga razvojna prioriteta strategije razvoja Slovenije poudarja konkurenčno gospodarstvo in spodbujanje podjetniškega razvoja. Tudi pri tej prioriteti se soočamo z nujnostjo izboljšanja računalniške pismenosti, ki bi bila podpora internacionalizaciji gospodarstva za povečanje konkurenčne sposobnosti na tujih trgih. Pri tem je med drugim poudarek na vzpostavitvi optične infrastrukture kot podlage za pospešeno uporabo sodobnih tehnologij in e-procesov, ob stalnem izboljševanju statističnega zajemanja podatkov o storitvah, povezanih s poslovanjem in analiziranjem njihovih učinkov za konkurenčnost podjetij.

Pri tretji razvojni prioriteti strategije razvoja Slovenije poudarjamo učinkovito in cenejšo državo. Zaradi tega bo potrebno razvojno prestrukturiranje javnih financ, zagotovitev boljšega delovanja pravosodnega sistema (poznamo več primerov, ko so morali inovatorji – ustvarjalci iskati pomoč na delovnih in drugih sodiščih za plačilo ustvarjalnega dela z lastnimi inovacijami).

Pri četrti razvojni prioriteti poudarjamo moderno socialno državo in večjo zaposlenost. Tudi pri tem je potrebno stalno izboljševanje prilagodljivosti trgu dela, modernizaciji sistemov socialne zaščite, zmanjševanju družbene izključenosti in socialne ogroženosti. Pri tej prioriteti je med drugim poudarek na oblikovanju programov spodbujanja študijskih krožkov po vsej državi, dvigu informacijske pismenosti in aktivni politiki zmanjševanja digitalnega razkoraka, ob uveljavljanju javne dostopnosti interneta in informacijskih mediatorjev.

Peta razvojna prioriteta poudarja povezanost ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja ob skladnejšem regionalnem razvoju z regionalno razvejano mrežo terciarnega in vseživljenjskega izobraževanja ter drugih javnih storitev. Tudi ta prioriteta med drugim poudarja oblikovanje mreže visokega šolstva, razvoj podjetniških inkubatorjev in tehnoloških parkov v regionalnih središčih s povezovanjem gospodarstva v grozde in vzpostavljanjem povezav z drugimi institucijami v regiji za krepitev regionalnih inovacijskih sistemov, uveljavljanje regionalnih partnerstev za razvoj informacijske družbe in integriranih regionalnih strategij informacijske družbe.

4. Zaključek

Za koriščenje sredstev donacijske sheme po javnem razpisu veljajo splošni pogoji za pogodbe o donacijah za zunanje projekte, ki jih financira EU. Pri tem je obilica splošnih in administrativnih določb, ki jih morajo udeleženci upoštevati zlasti z vidika obveznosti zagotavljanja informacij, finančnih in tehničnih poročil, vprašanje odgovornosti, zaupnosti, konfliktov interesov in druge podrobnosti, ob upoštevanju veljavnega prava in reševanja sporov. Posebej so opredeljene finančne določbe, ki se nanašajo na upravičene stroške, plačila, računovodske evidence in podobno.

Program Phare 2003 je predvidel za izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih, da bi s tem programom usposobil z e-znanji 17.000 oseb. Računalniška znanja so potrebna za različne skupine zaposlenih, sam pomen izboljšanja računalniške pismenosti je na nacionalnem trgu dela velik. Tudi trendi predvidevajo stalno večanje potrebe po tovrstnih znanjih in izboljšanju računalniške pismenosti na vseh nivojih. Za realizacijo donacijske sheme po omenjenem javnem razpisu za izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih je bilo sklenjenih okoli 30 projektov oziroma pogodb za nepovratna sredstva. V letu 2006 je bilo pripravljeno tudi poročilo o evalviranju programa Phare 2003 za omenjeno donacijsko shemo.

Pri obravnavi strategije razvoja Sloveniji in realizaciji donacijske sheme za izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih oseb, v okviru Phare 2003 nacionalnega programa – ekonomske in socilane kohezije, velja osvetliti uresničevanje kohezivne evropske družbe znanja, ki je bila objavljena v deklaraciji, sprejeti na ministrski konferenci v Göteburgu, z delovnim naslovom: »Na poti v družbo znanja – skandinavska izkušnja« v času od 14. do 15. novembra 2005. Skandinavski model temelji na trajnostnem in dolgoročnem investiranju v temeljno informacijsko in komunikacijsko infrastrukturo, raziskovalne in razvojne programe, ki so povezani v informacijsko in komunikacijsko infrastrukturo, kot tudi na prizadevanjih, da bi razširili in uporabili nove informacijske in komunikacijske tehnologije v gospodarstvu. Tudi za naše razmišljanje je pomembna skandinavska izkušnja, ki poudarja, da je potrebno velik del inovativnih dosežkov na področju informacijske in komunikacijske tehnologije, e-uprave in regionalne rasti povezati v tako imenovano »trojno spiralo« sodelovanja med podjetji, univerzami in javnim sektorjem.

Literatura in viri

Deklaracija sprejeta na ministrski konferenci v Göteborgu: »Na poti v družbo znanja – skandinavska izkušnja«, 14. in 15. november 2005, Organizacija št. 39, dne 1. 1. 2006, FOV Kranj.

Devetak, G. in G. Vukovič: Marketing izobraževalnih storitev. Moderna organizacija v sklopu FOV Kranj, 2002.

Phare nacionalni program 2003 – ekonomska in socialna kohezija: Donacijska shema »Izboljšanje računalniške pismenosti brezposelnih«, Finančna linija SI 0309.02.

Strategija razvoja Slovenije; Razvojna vizija in prioritete. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana, junij 2005.

Uradni list RS, št. 69, dne 22. 7. 2005 (Ob-20699/05).

Strokovni življenjepis

Neva Maher *je bila rojena v Portorožu, v Sloveniji, in je na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani leta 1974 diplomirala, leta1983 magistrirala in leta 2001 postala doktorica znanosti z zagovorom teme s področja revidiranja javnih sredstev vrhovne revizijske inštitucije v kontekstu EU (Razvijanje standardov revidiranja porabe javnih sredstev VRI države v procesu integracije v Evropsko unijo).*

Neva Maher je bila od leta 1974 do 1982 zaposlena kot svetovalka za zaposlenost, plače in produktivnost dela na Zavodu za statistiko RS. Do leta 1985 je bila svetovalka v Skupščini RS in asistent za predmet Socialna demografija na Fakulteti za družbene vede in Ekonomika SFRJ na Visoki upravni šoli. Leta 1985 se je zaposlila v v Slovenijalesu: vodila je in sodelovala pri investicijskih in razvojnih programih, projektih prestrukturiranja in sanacije predvsem pohištvene proizvodnje; bila je tudi predavatelj notranje in zunanjetrgovinske šole Slovenijalesa. Od leta 1990 do leta 1995 je delovala kot svetovalka za management podjetij in trenerka programa Phare. Leta 1996 je postala višja svetovalka Računskega sodišča RS, članica mednarodne ekspertne delovne skupine za operacionalizacijo konvergenčnih kriterijev, se izobaržvala v tujini in stažirala v Londonu.

Od leta 2001 deluje na Ministrstvu za delo družino in socialne zadeve deluje na področju zaposlovalne politike in strukturnega Evropskega socialnega sklada. Pozna teorijo in prakso povezano z delovanjem strukturnih skladov: sistema, postopkov, priprave ukrepov in razpisov projektov, managementa, monitoringa, evalviranja, kontrole in revizije. Sodeluje pri vzpostavljanju potrebnih kapacitet za črpanje strukturnih skladov, v raznih nadzornih odborih, pri usposabljanju in pripravi priročnikov s področja kontrole, evalviranja in revizije.

Je avtorica prispevkov s področja državne revizije, zaposlenosti, demografije in družbenoekonomskih vsebin. Kot predavateljica je sodelovala na seminarjih o javnih financah in državnem revidiranju, v zadnjem obdobju pa sodeluje pri predstavitvah strukturnih sprememb in programiranja ukrepov na poti v EU. Je docentka poslovnih ved.